KISDOBOS

A Magyar Úttörők Szövetségének gyermeklapja

1972. FEBRUÁR XXI. ÉVF. 2. SZÁM

A PIROS ISKOLÁT mindenki ismeri!

Hanó Gabriella, a békéscsabai 10. általános iskola negyedikeseinek őrsvezető helyettese küldte ezeket a falevélből ragasztott képeket. Őrsével együtt albumba gyűjtötte a legszebbeket — s ez annyira megtetszett neki, hogy otthon külön is ügyeskedni kezdett. Milyen eredménnyel? — íme, bemutatjuk!

Megkértem a pesti 50-es sárga villamos kalauzát, szóljon, amikor a pestlőrinci Vöröshadsereg úti iskolához érünk.

— A Piros Iskolát gondolja? — kérdezte. Rajta kívül négyen is szóltak, mikor készülődjem, hol szálljak le.

Szóval, ezt az iskolát jól ismerik erre. Annyira, hogy amikor legutóbb tatarozták az épületet, a Budapesti Közlekedési Vállalat külön levélben kérte az illetékes hatóságokat, nehogy a színén változtassanak, hiszen ez itt Lőrincen amolyan tájékozódási pont: a Piros Iskolától innen vagy túl kell leszállni, úgy mondják.

Ismerik természetesen az iskola 508. számú Velinszky László úttörőcsapatát is. S hogy névadójuk 1919-ben nevelő volt, azt már az elsős is tudja. Hatodikos korukra meglátogatják a székesfehérvári úttörőházat. Ennek is Velinszky a névadója. Az országot tervszerűen járják: a kerülettel, s Budapesttel kezdik kisdobos korban. Aztán tágul a kör, nyolcadikos korukra már végigjárják csaknem az egész országot.

A kisdobosok és úttörők között nincs nagy válaszvonal: együtt dolgoznak. Sok testvér jár ide; kettő-három alsós, a negyedik-ötödik meg felsős. Nagy családok élnek itt a város peremén. Hatalmas emeletes házak a lakótelepen, mellette kertes szobakonyhás házacskák húzódnak.

Az iskolának két kapuja van: egyik a bejárati, a másik meg hátul, a kert felől nyílik. Ott épül az uszoda. Május 1-ére megnyílik! Együtt dolgoznak a gyerekek, kék és vörös nyakkendősök. Együtt fognak úszni is!

A lapáton kívül — mellyel az uszoda körül tevékenykednek — nagy szerep jut a tollnak. Gyűjtik a verseket, jeleneteket, az olyan mesét és történetet, melyet maguk átírhatnak színpadra és bábjelenetnek. Ha valahol ilyet találnak, körmölik azonnal. Kötetre való vers és jelenet mutatja szorgalmukat. Így aztán műsorra készen találja a pajtásokat minden ünnep, legyen az kisdobosavatás — vagy a most soronkövetkező tavaszi ünnepek.

A gyűjteményt a könyvtárukban őrzik. Ebben a könyvtárban működik ma Budapesten az egyetlen kisdobos könyvbarát szakkör. Oros Erzsi tanító néni vezeti. Valamikor idejárt iskolába, itt volt kisdobos, meg úttörő. Édesanyja ugyancsak itt tanít. Erzsi néni minden év elején magnóra veszi az elsősök kezdő olvasását. Félévkor megismétli, év végén ugyancsak. Meghallgatja mindenki a saját olvasását, mert év közben többször lejátsszák a magnón. Érdemes odafigyelni, milyen szépen olvasnak a Piros Iskola elsősei — és alsósai. Ebben sokat segít a könyvbarát szakkör. 1351 darab a teljes könyvállomány, 3120 a kölcsönzött könyvek száma. Ez nem sajtóhiba, nem ellentmondás! Az 1351 és a 3120 azt jelenti, hogy minden könyvet legalább ketten olvasnak el. Hányat olvas el ezek szerint egy kisdobos egy év alatt? Luczi Jutka szerint, a könyvtárból legalább tízet, de otthon a karácsonyra, szülinapra kapott és elolvasott könyvek száma majdnem ennyi. Kovács Panni is helyesel, Kleofás Gyuri szintúgy. Éppen ezért kifogásolják, vajon miért ír elő a kisdobos próba csak egy elolvasandó könyvet feladatként?

A folyosó végén van egy kis leválasztott, olvasónak kijelölt hely. Néhány szék, lámpa teszi barátságossá. Találomra megszólítottam egy kislányt. Bedő Gabriella a neve, a harmadik bébe jár és a Szorgalom őrs tagja. Olvasónaplót vezet, rajzol is bele, s egy-két érdekes mondatot bejegyez az elolvasott könyvből.

— Nagyon szeretek olvasni. Tavaly a kerületi kisdobos mesemondó versenyen első lettem. Az egyik itt olvasott mesét mondtam el. Csillagász akarok lenni... Azért szeretek olvasni, mert a könyv segítségével az ember mindenhová eljuthat: idegen városba, országba, még a csillagok közé is!

Ennél szebb befejezést a Piros Iskola kisdobosairól én sem tudok írni. Igaza van Gabinak!

JOÓ KATALIN

A KISDOBOS júliusi melléklete

RAGASSZUK ERŐSEBB (32×9 CM-ES) KARTONLAP EGYIK OLDALÁRA

HURKAPÁLCA

KARTONLAP

RAGASSZUK A KARTON SZEMBEN LEVŐ OLDALÁRA

Hanó Gabriella övh.
Békéscsaba 10.sz. ált. isk. 4. o.

Hanó Gabriella
övh.
Békéscsaba 10.sz. isk. 4. o.

Hanó Gabriella övh.
Békéscsaba 10.sz. ált. isk. 4. o.

Kék nefelejcs – el ne felejtsd!

1. Ismerjétek meg csapatotok névadójának élettörténetét! Harmadikos és negyedikes kisdobosok, készítsetek rajfaliújságot az életéről! Írjatok fogalmazást ide arról is, miért tartjátok példaképeteknek, miben akartok hozzá hasonlítani?
2. „Három tavaszra" készülünk. Március 15. és 21., április 4. nagy ünnepeink. Gyűjtsetek verseket, tanuljatok dalokat ezekre az alkalmakra! Rendezzetek rajon belül szavalóversenyt, s a legelső helyezett jutalma az legyen, hogy a nagy csapatünnepségen ő mondja a verset!
3. E három ünnepre az őrsi és rajnaplók, a zászlók és a nyakkendők legyenek rendben, készenlétben! Az ügyeskezű lányok és fiúk március 15-ére készítsenek nemzetiszín szalagból kokárdákat!

Az erdő-mező titkairól írják

„Az én falum neve Tiszadob. Itt folyik a Tisza. Nagyon szép a vidéke, mert a partján szép, nagy erdő van, ott még őzek és szarvasok is vannak. Mi kisdobosok is gyakran játszunk a nagy fák alatt. Az öregek úgy mesélik, hogy Rákóczi a lovával ezek alatt a tölgyfák alatt pihent meg. Akkor még fiatalok voltak ezek a fák. Azóta sok év telt el, s a fák megöregedtek, megodvasodtak."

Posán Enikő 3.a

„Régen, amikor még a Tiszát nem szabályozták, a kanyargó folyó keresztül-kasul szabdalta a határt. A környék legmagasabb pontjain, ahol a víz még a legnagyobb áradás idején sem járt, építették a házakat. Ma is ez a terület a falunk közepe. Ide épült az első iskola és az első templom is. Nevezetessége a falunknak, hogy itt kezdték el a Tisza szabályozását és hálából itt emeltek szobrot Széchenyi Istvánnak és később Vásárhelyi Pálnak."

Marsalkó Márta 4.a

„Községünk nevezetességei közé tartozik a Tisza mellett található Gémes-erdő, amely természetvédelmi terület. Érdekessége, hogy az oly ritka szürke gémek az erdőnek csak ezen a részén fészkelnek és költenek. Minden tavasszal ugyanarra a helyre 20—30 pár telepszik. Egy fészekben négy-öt fiókát etetnek a Holt-Tiszából kifogott halakkal."

Dopita Erzsébet 4.a

„Mindennél szebb a szülőföldem környezete. A nádasokban, erdőkben, ligetekben igen sok állat él: a legkisebb madártól, az ökörszemtől a szürke gémig, mezei egértől a dámszarvasig. A nádasokban vadkacsák, szárcsák és sok egyéb vízimadár él nyáron. Aztán, mikor jön a hideg tél, elmennek. Ezt a sok szépet, ami a természetben található, védik is nálunk! Nem engedik kivágni az öreg fákat, etetik, védik a vadakat."

Tóth Ibolya 4.b

„A felszabadulás után minden megváltozott. A lakosság élete is. A falu lakosságának nagyrésze a termelőszövetkezetben dolgozik, ahol korszerű gépek segítik a termelést. Ha felnövök, én is azon fogok fáradozni, hogy szülőfalum Tiszadob, még szebb és gazdagabb legyen."

Bertalan Imre 4.a

*

AZ ERDŐBEN JÁRTUNK

A falunk végén levő kőboltozatos hídon túl léptünk az erdőbe. Egy darabig az Eger patak bal partján vezető erdei úton mentünk. Az út patak melletti oldalán hatalmas jegenyefák állnak. Már igen öregek lehetnek, mert törzsük vastag, s ágaikat megtördelte a szél. Egy sérült kérgű lucfenyő oldalán végigcsorgott annak a nedve, a fenyőzsír — gyanta. Ennek kellemes illata van. Szedtünk, gyűjtöttünk is belőle. Egy igen-igen vénnek látszó fa oldalán taplógombát is láttunk. Azt is leszedtük. Utunk baloldalán meredek domboldal kísért minket. Egy sziklás részen, a porlós földben felmásztunk aztán a magaslatra. Magas szikla tetejére értünk. Hegymászás közben vigyáztunk egymásra — főleg a kicsikre. Cipőnk tele lett törmelékkel. Uzsonna után gyönyörködtünk a szép kilátásban. A szikla alatt húzódó úton a gépkocsik kis játékszereknek tűntek. Az egyik fa alatt agyonrágott fenyőtobozokat láttunk. Bizonyára mókus lakmározott a fán! Sokféle, kisebb-nagyobb sima, szétnyílt tobozt találtunk. Gubacsot is gyűjtöttünk. Bükkök és gyertyánok között haladtunk. A gyertyánfa makkja repülőformájú, háromágú kis levélkéhez tapadva ereszkedik a földre. Gyűjteményünket kiegészítettük velük.

Leitold József és Jáger Tamás
3. oszt. kisdobosok
Pula, Veszprém megye

Űr Kata jelenti:

Levélvárta

Levelező pajtást keres: Petrei Emese, negyedikes kisdobos (Ózd, I. ker. Úttörő út 12/a) és Guvat Ilona (Makó, Dembinszki utca 44); ő is negyedikes, és a tájképeket gyűjti.

Néhányan arról panaszkodnak, hogy nem válaszolt, akinek írtak. Azt tanácsolom, keressenek gyorsan egy másik pajtást, sok címet találhat mindenki ebben a rovatban. De legtöbben mégis arról adnak hírt nagy örömmel: találtak levelező-pajtást, gyakran többet is. Velük együtt örülök én is!

Legislegjobban Farkas Éva (Tihany, Halász köz 8) kisdobos esetének örülök. Ezt írja: „A Szovjetunióból 12 kislány írt nekem. És milyen szerencse! Az őrsünkben is pont tizenketten vagyunk. Én azonnal kiosztottam a lányok között a címeket. Magamnak Téglásy Jolikát tartottam meg, mert ő írt elsőnek, miután megjelent a címem a Kisdobosban. Ők mind magyarul írtak nekünk. De én most megtanulok néhány betűt oroszul, hogy meglepetést szerezzek nekik. Eddig ezeket tanultam meg:

o—o a—a m—m d—g

Így aztán le tudom írni: Mama goma. (Azt hiszem, azt jelenti: mama otthon.) Ugyan örül-e majd ennek Jolika?"

Biztos vagyok benne, hogy örül! És felhívom a figyelmeteket — mindenkiét, aki szovjet pajtásokkal levelez — a közelgő születésnapra:

májusban lesz 50 éves
a Szovjetunió pionírszervezete.

Biztosan megörülnek majd levelező-pajtásaitok, ha az évforduló alkalmával köszöntitek őket!

Fél-rossz-gyerek

Tulajdonképpen még két gyerek címét kellett volna a Levélvártában közölnöm, de nem tettem, mert valahogy egészen más a helyzet velük, mint a többiekkel. A két kislány szintén levelezni szeretne, de nagyon szigorúak. Az egyik azt írja: „Kizárólag jótanulók írjanak " — a másik meg azt: „Csak kitűnő tanulóval leveleznék. Legfeljebb négyes lehet."

Meglepődtem ezen a két levélen, legszívesebben azonnal megkérdeztem volna a ti véleményeteket. Mint ahogy ezennel meg is kérdezem! Csakhogy ahhoz sok idő kell, míg hozzátok a Kisdobos, és énhozzám a válaszotok megérkezik. Addig is megkérdeztem gyorsan egy barátom véleményét; nagyon jó barátom az illető, harmadikos fiú. Természetesen kisdobos, nagyon is az! Ezt úgy értem, hogy mindennap azzal érkezik haza az iskolából, hogy rengeteg érdekes dolog történt náluk az őrsben, és most azonnal beszéljük meg azokat.

Nos, ettől a barátomtól kérdeztem meg: ha ő kapta volna a fenti két levelet, mit válaszolna rá? A barátom nyomban közölte, hogy egyáltalán nem válaszolna, mert nem szeret írni, örül, ha azt leírja, ami kötelező. Egyébként olyan csúnyán ír, hogy nem lenne sok öröme annak, aki tőle levelet kap. Kicsit próbáltam a lelkére beszélni, hogy egy harmadikosnak már igazán illik szépen írni. Rögtön belátta, hogy igazam van, csak annyit jegyzett meg, hogy az ő apukája még sokkal csúnyábban ír, pedig felnőtt.

Ezt a témát abbahagytuk. Csak aziránt érdeklődtem mostmár, hogy vajon ő is csak jótanulókkal barátkozik-e?

— Nem — felelte határozottan. A jó gyerekek nem nagyon játszanak szünetben velünk, inkább mondogatják, ezt nem szabad, azt nem szabad. A rossz gyerekek gorombák, verekszenek, elgáncsolnak. Úgyhogy én az olyan fél-rossz gyerekekkel barátkozom leginkább. Merthogy én is fél-rossz gyerek vagyok.

Ezzel én nem egészen értettem egyet, vitatkoztunk is sokáig. De most erről nem írok többet, mert kíváncsi vagyok, mit szóltok ti az én fél-rossz-gyerek barátomhoz? Azt hiszem, lesz köztetek olyan, aki egyenesen neki válaszol. (Lehet az én címemre, átadom.)

Üzenem őket egymásnak

Lelesz Mária pajtás (Kalocsa, Kossuth u. 3) leveléből idézek egy részletet: „Mostanában azon jár az eszem, kit segíthetnék és mivel? Nemrégen megismerkedtem egy 88 éves nénivel. Egyedül él. Egy kis csapatot szeretnék összeállítani, és elmenni hozzá segíteni. Ebben az ügyben kérek tanácsot: hogyan

kezdjem el a dolgot és hogyan mondjam meg neki az ötletet?"

Kiss Csaba kisdobos (Petőfiszállás, Ady Endre u. 2) és pajtásai: Kati, Zsuzsi, Pisti, Józsi, Andris leveléből is idézek: „Amikor kisdobosok lettünk, egy szép őszi délutánon, meglátogattunk egy 80. születésnapját ünneplő idős nénit. Azóta az őrsünk tiszteletbeli tagja. Legnagyobb örömünkre ma már 82 éves. Most névünnepe alkalmából ragyogtuk be szerény kis tanyai házának udvarát. Sok szép virágot vittünk, ajándékot és kedves mosolyt. Ő sokat gondol ránk, mi meg úgy szeretjük, mintha a nagyanyánk lenne."

Úgy gondolom, a két gyerek, illetve a két őrs máris megtalálta a közös témát: lesz miről beszélgetni, levelezni. Én mindenesetre máris szívből megdicsérem őket: Máriát a jószándékért, Csabáékat meg azért, hogy olyan kitartóak az idős néni segítésében.

Örülök és büszke vagyok

1. mert két kis levelezőpajtásomat, Blacha Ági másodikos kisdobost (Budapest, III., Bogdáni út 20) és Héder Géza másodikos kisdobost (Pomáz, Táncsics u. 32) őrsvezetőhelyettesnek választották a társaik. Gratulálok!

2. Jenei László másodikos kisdobos (Tamási, Ady Endre u. 18) most írt nekem először, és mindjárt küldött egy űrhajót is, hátha kinőttem már a régit. Köszönöm!

OSVÁT ERZSÉBET:

ÁKOS, TERI, KLÁRA

Három testvér,
három gyerek,
kicsik még s már miniszterek!

Lustaminiszter lett Ákos.
Könnyen jutott a rangjához.
Enni is rest,
inni is rest,
Semmihez sem fűlik foga.
Az ötösök elkerülik.
Nem is csoda!

Teri kofaminiszter lett.
Folyton-folyvást locsog-fecseg.
Szája be nem áll egy percig.
Pergő nyelvvel pöröl estig.

Torkosminiszter lett Klára.
Belekukkant minden tálba.
Kóstol ebből,
kóstol abból,
a befőttből mohón habzsol.
A dióból elcsen párat,
majszolja a mazsolákat.
Egy nyalintás még a mézből,
egy a tejfeles bögréből.
S ilyen csodát! Fáj a gyomra!
Egész nap az ágyat nyomta.

Derelye volt vacsorára.
Ha ezt tudta volna Klára!

KRECSMÁRY LÁSZLÓ:

Téli mese

Volt egyszer, volt egyszer
három csöpp hóember,
három csupa hótestű,
hóhangú hóember.
Hófüllel füleltek,
— füleik szétálltak —
hószemmel figyeltek,
hólábon sétáltak.
Hóorral szaglásztak,
hónyúlra vadásztak,
s persze, hogy csakis hólabdával labdáztak.
Délben, ha hallatszott
hógyomruk korgása,
kész volt már ebédjük:
hóleves, hókása,
s megettek végül még
harminchét hóbuktát,
s nem tudtak átlépni
egyetlen hóbuckát.
Így hát a buckák közt
bukfencet vetettek,
játszottak, totyogtak,
örültek, nevettek,
hümmögtek-hummogtak,
mókáztak, kacagtak,
s ha jött a hideg éj,
csöppet sem vacogtak...
Ám egyszer, ám egyszer
derűvel, meleggel,
napsugár-sereggel
érkezett egy reggel —
s eltűnt a tájról a
hófehér hólepel,
eltűnt a három csöpp
csupahó hóember...

Írta: VARGA KATALIN
Rajzolta: GÖRÖG JÚLIA

1. FÚRFARAG GÉPEI

— Íme, a robotjaim — vezette vendégeit Fúrfarag a középső házba. A robotgépek állatokat formáztak. — Egyszerű kedvtelés, vagyis gépeim azért hasonlítanak külsejükben az állatokra, mert az igaziakat is nagyon szeretem. Egyébként a robotok tökéletesen dolgoznak.

— Mit dolgoznak? — kérdezte Pitt.

— Medvéim a hegyekben kifejtik a követ, borzaim házat építenek belőle, kecskéim elvégzik a háztartási munkákat, kenguruim kihordják a postát és így tovább.

— Hogyan működnek? — kíváncsiskodott Patt.

— Működésük az agyukba táplált parancstól függ. Minden robotba belehelyezek egy korongot. A korongon rokonértelmű igék vannak. Ezek segítségével hajtják végre parancsaimat.

A. VÁGD, SZELETELD, APRÍTSD, SZELD

B. TÖRD, ZÚZD, FEJTSD, BONTSD

C. VARRD, TŰZD, FÉRCELD, ÖLTSD

D. ÉPÍTSD, KÉSZÍTSD, FALAT RAKJ, VAKOLJ

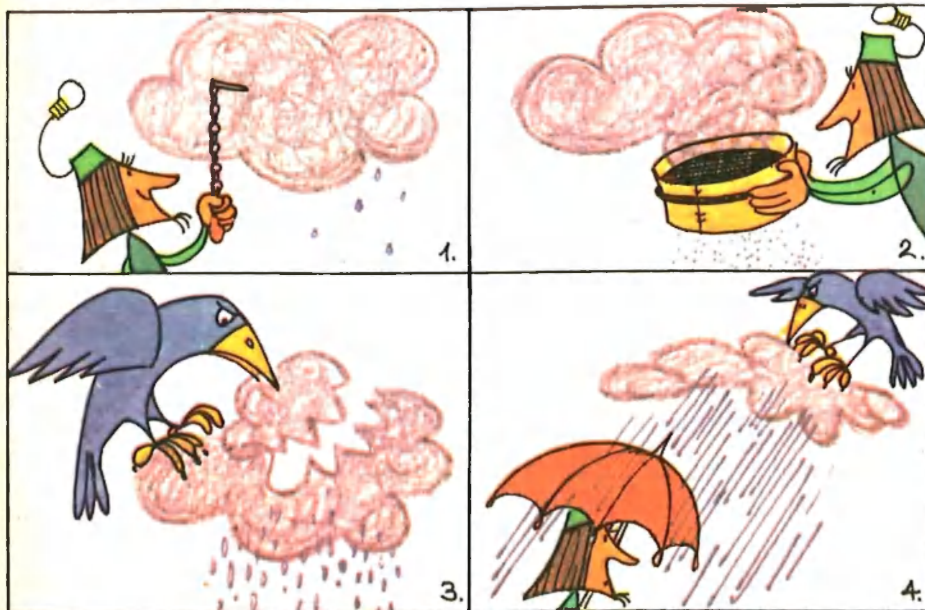
Párosítsd a korongokat és a robotokat úgy, hogy minden robotállat megfelelő parancsot kapjon.

2. MIT CSINÁLT KÖZBEN DINÓ?

Egyiket sem. De megtudod, ha az itt rejlő igék kezdőbetűit összeolvasod. Ezt az igét tedd félre december-re!

3. AZ ESŐCSINÁLÓ

Szitál, permetez, szemetel, szemereg, szemerkél
Csepeg, csöpörög, csorog, csordogál
Hull, esik
Dől, ömlik, szakad, zuhog

Az itt felsorolt szavak mind esőt jelző igék. Persze az eső nem egyforma. Csoportosítsd a szavakat a képek szerint.

4. AZ ELLENTÉTES ESZŰ ROBOT

— Ideje, hogy lepihenjetek — szólt Fúrfarag a társasághoz, majd bekiabált lakóházába: — Kelekótya, bújj el!

Az ajtón egy szalmabábu lépett ki: — Igen, uram, máris elbújtam!

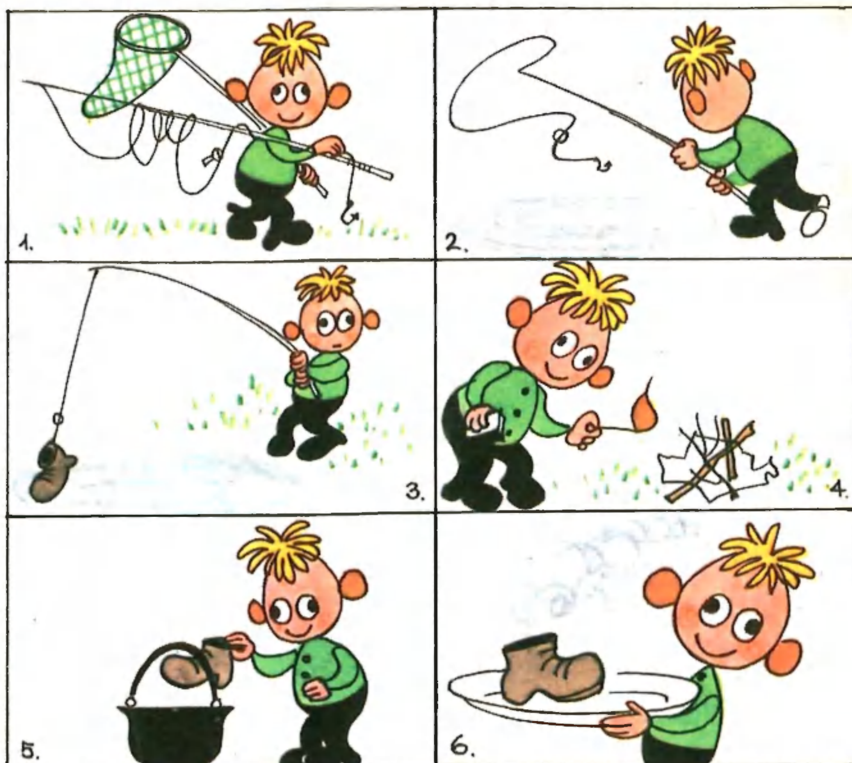
— Vendégek mentek el — folytatta Fúrfarag.

Kelekótya lelkesen bólogatott: — Máris leszedem az asztalt.

Pitt és Patt ámulva nézett utána.

Fúrfarag mosolygott. — Kicsit kelekótya ez a Kelekótya. Nem tehet róla. Véletlenül fordítva szereltem bele a szerkezetet, vagyis minden parancsomnak az ellenkezőjét teljesíti. Erre ti is ügyeljetek!

5. MILYEN PARANCSOT KAPOTT KELEKÓTYA?

Beküldendő a képeken látható igék ellentétes értelmű párja.

6. ÖSSZEKEVERT SZÓTAGOK

BE-	HALL-	AL-	-GAT	-RESZT	-KOG
ÉB-	NE-	ZO-	-SZÉL	-TAT	-VET

Az itt összekevert szótagok hat igét tartalmaznak. Ezeket három pár ellentétes értelmű igére tudod csoportosítani.

7. TALÁLÓS KÉRDÉS

Kelekótya bekukkantott a kutyaólba. Halkan füttyentett. — Uram — fordult Fúrfaraghoz —, ma reggelre három kiskutya halt meg. — Nagyszerű! — tapsolt Fúrfarag.

Miért örült Fúrfarag? Ha kitalálod igazi okát, úgy kapsz egy múltidejű igét, amit félretehetsz, decemberi megfejtésünkhöz. ●

8. KELEKÓTYA

Kelekótya jó robot.
Nem lusta, nem kódorog.
Nincs is vele semmi baj,
csak annyi: fordítva hall.

Mondom: ülj le! Ő feláll.
Nyiss már ajtót! Ő bezár.
Viszed már a reggelit?
— Hozom, uram — szól, s terít.

Úgy jön, hogy megy, s úgy nevet,
hogy bús, s sír egy keveset.
Tüzet akkor gyújt, ha olt,
falat akkor rak, ha bont.

Ennyiből is láthatod,
engedelmes, jó robot.
Rosszasága semmi más:
gépi meghibásodás.

Beküldendő: 1., 5., 6.
Decemberi megfejtésünkhöz tedd félre: 2, 7.
Januári megfejtések: 1.: villámlott, hullámzott, elsüllyedt. 6/c.: fél, fúl, fal — mer mér mar — dob, dúl, dűl — lel, kel — kap, csap. 6/d.: 1-Ő, 2-Én, 3-Mi, 4-Te, 5-Ők, 6-Ti. ● : 2. megkezdődött, 6/a: várt, 6/b: volt.

FOLYTATÁSA MÁRCIUSBAN

Didergők dudorgók

Írta: VARGA DOMOKOS

Rajzolta: SZŐNYI GYULA

„A hó hátán dudorogtunk" — írta II. Rákóczi Ferenc a kuruc hadak egyik téli táborozásáról. Sok szegény kurucnak még sátra sem volt, amibe bebújjék, még pokróca sem, amibe beletekergőddzék. Ki gödröt vájt a földbe, ki gallyakból rótt össze kunyhót; aki tehette, még szalmát is szerzett, s egymáshoz szorulva, egymást melengetve vészelték át a vitézek a fagyos éjszakát. De dudorogtak bizony így is eleget. Vagyis hát dideregtek, fáztak, vacogtak, akárcsak az erdő-mező védtelen vadjai.

Hajnalra kelve siettek is főzni valami meleg levest, amit a gyomrukba töltsenek. Alig derengett, már keresték a bográcsot, a kívül kormosat, belül fényeset: „Fekete, fényes, fertelmes, gyere elő, most kellesz!"

Régen volt?

De hisz az erdei munkások közül sokan ugyanilyen kuruc módra dudorogtak telente a hó hátán, még nem is régen. Kivonultak csapatostul a kijelölt erdőrészbe, s ott tanyáztak hetek, néha hónapok hosszat, míg az utolsó szál fát is ki nem vágták, földre nem döntötték, fel nem darabolták, szét nem hasogatták, rakásba nem hordták. Földbe ásott vermekben laktak, dorongokból tákolt tetők alatt. Igaz, ők nem fáztak annyira, mert ezeknek a nyitott veremkunyhóknak a bejáratát mindig egy-egy nagy rakás tűz felé fordították, amely éjjel-nappal égett.

Egy-két gyereket is gyakran magukkal vittek: legyen, aki rakja a tüzet napközben, amíg ők dolgoznak. Vagy derült éjszakákon is, amikor a hótükrözte tündöklő holdvilágon döntögetik a fákat...

Te elmennél ilyen téli tűzrakónak?

Lehet, hogy elmennél, de lehet, hogy haza is szöknél, ha sokat fújdogálna a fergeteges északi szél. Mondogatnád te is, amit a régiek: „A tél tél, de a szél!" Vagyis a téllel még megbékülnél, hanem a széllel!

Az erdei vadak is az ilyen csontjukig-velejükig ható, suhogva-sziszegve száguldó szelektől szenvednek a legtöbbet.

Suhog az ostor, suhog a szél,
Falkányi szarvast terel a tél.
Suhog az ostor, sziszeg a fagy,
reménytelenül rohan a had.
Hegyes hófuvás nyilaival
versenyt vágtatva tovainal.

Vannak azért védettebb völgyzugok, délre forduló hegyoldalak, ahol kevésbé éri a tél dühe a vacogó vadakat. Kivált ha összebújnak, s egymás melegén fűtőznek, a szarvasok, őzek, muflonok csapatba, a vaddisznók kondába verődve.

S ha a vadászok közibük durrantanak?

Nono! Vigyázzunk csak azzal a durrogtatással! A puska — cifrább nevén: „Csittes-csattos, csatfilléres, fényes farkú vagy törvényes" — csak a maga törvényesen megszabott idejében szólhat... és szórhat halált az erdő lakóira. Télen a nagyobb vadak közül csak a vaddisznó lőhető szabadon.

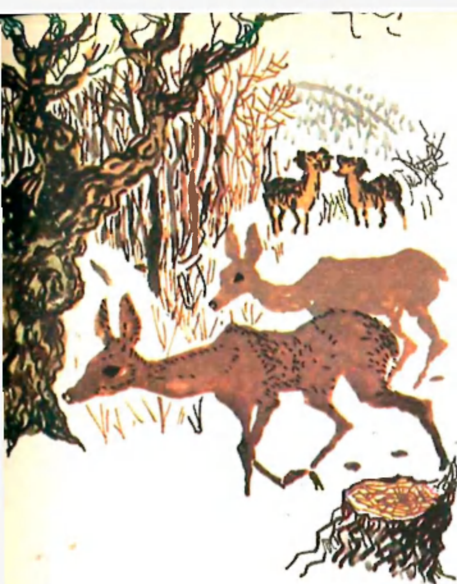
S az a furcsa, hogy ezt mintha az őzek, szarvasok is tudnák. Seregestül óvakodnak oda az emberkéz ácsolta erdei etetőkhöz, s falják nyugodtan a szánszámra kihordott illatos szénát, meg a makkot, vadgesztenyét, káposztát, csicsókát. S még ha meglátnak egy-egy erdészt vagy vadászt, akkor sem vágtatnak el olyan riadtan, szinte ész nélkül, mint máskor.

Ismertem két gyereket, akik telente is kijártak az erdőre, vadnézőbe. Egyikük a naplóját is megmutatta. Ilyeneket írt benne:

„Először egy nagy síkságon kellett átvergődnünk. Karcsi minduntalan belesüppedt a hóba és dühöngött, én pedig nevettem rajta. Beértünk egy tölgyerdőbe. Hirtelen megbökött a barátom. „Szarvas! Szarvas!" Elragadtatva néztem őket. Összehasonlítottam, hogy melyiknek van nagyobb agancsa. Hirtelen eszembe jutott: „A fényképezőgép!" Gyorsan beállítottam. Késő, talán csak a lábuk nyomát vettem le.

Utánuk siettünk, de nem találtuk meg őket. Útközben még össze is vesztünk, de kibékültünk. Én egy fa tetején ettem. Ahol másodszor ettünk, ott derékig süppedtünk a hóba, de csak nevettünk rajta és mondtuk: bár süppednénk be nyakig!

Elérkeztünk Nagyszénásra, a három fenyőhöz. „Itt láttad a muflont, ugye?" — kérdeztem. „Igen, itt." Hirtelen elkiáltotta magát: „A muflon, a muflon!"

Az eltűnt egy bokor mögött. Utána! Még sikerült lekapnom a fényképezőgéppel.

Az út többi része unalmas volt. Mind a ketten citeráztunk (fáztunk). Hazajövet egy hársfa alatt ettünk. Felnéztünk az ágak közé — „Te, nem fagyöngy az?" — kérdezte a barátom. Megnéztük, fagyöngy volt. Karcsi felmászott a fára, de egyszer leszakadt alatta az ág.

Útközben láttunk egy muflontehenet, de nem tudtuk lefényképezni. Felmentünk a gerincre. „Vaddisznók!" — kiáltotta Karcsi. Sikerült is csinálnom egy képet.

Hazafelé semmi érdekeset nem láttunk. Az úton arról beszélgettünk, hogy mi lenne, ha a két kép egyben lenne, és a muflonon lovagolnának a vaddisznók.

Mindez tegnap volt. Ma ágyban fekszem és fáj a torkom. Köhögök is nagyon."

Mondanom sem kellene talán, hogy ebből a fiúból később erdész lett. Ha vele mennél ki a téli erdőre, már biztos nem vinne bele derékig érő hóba. S nem is kiabálna, ha vadat látna, csak a vállad vagy a karod érintené meg, hogy figyelj.

— Miféle állat az a muflon? — kérdeznéd tőle.

— Csigás szarvú vadbirka — felelne. — Száz éve hozták be Magyarországra, Korzika szigetéről. Azóta megszokott, meg is szaporodott, csak ezt a csikorgósabb magyar telet nem nagyon szereti. Igaz, hogy ezt a régebben itt lakó vadak sem szeretik, hisz se kucsmájuk, se ködmönük, se csizmájuk, legfeljebb egy bőrnadrágjuk.

— Bőrnadrágjuk?

— Bőr bizony. Úgy belenőttek, elevenen ki se bírnak bújni belőle, ezért mondogatták régen a falusiak: „Mezítlábas, bőnadrágos, kint a lotyogója." A nagy hidegnek még ma is farkasordító a neve, annak emlékére, hogy kemény fagyok idején éhesen vonító farkasok kerülgették az aklokat, hátha elkaphatnának egy-egy jámbor juhot. S az is él még, az a hiedelem, hogy Gyertyaszentelő napján — február 2.-án — felserken a téli álmát alvó medve, s kibújik az odújából. Ha csúf, borús idő várja a szabad ég alatt, kint marad, mert akkor már nem tart sokáig a tél. De ha szikrázó napsütés fogadja, sietve visszabújik, mert akkor még megújul a hideg, sokára lesz tavasz.

Ez csak olyan mendemonda (vagy ha úgy tetszik: medvemonda), de az való igaz, hogy nem sokkal később, tél utóján, tavasz elején hullajtják el agancsukat a szarvasbikák. A két félagancs külön-külön esik le, s fúródik bele a maradék hóba, a puha avarba, vagy akad fenn a bokrok ágai között. Ha szerencséd van, te is találhatsz ilyen hullott agancsot, csak haza ne vidd, mert az az erdészeket, vadászokat illeti meg.

A szarvastehenek — a suták, ahogy a vadászok hívják — egész évben agancstalanok, de ilyenkor a bikák sem szolgálnak rá a szarvas névre. Csak két bütyök marad a fejükön, legyen miből kirügyeznie tavaszra-nyárra az új agancsnak.

Jaj, de várják már a vadak a tavaszt! Soványan, csapzottan, éhesen kódorognak a kopaszon feketéllő fák alatt, s ha újabb fagyok, fergetegek jönnek, már alig bírnak megállni a lábukon. Csupa fagyosat esznek, inni az orrukkal olvasztott hó levét isszák, de testük egyre forróbb: lázasak, betegek. Vagy kihúzzák tavaszig vagy nem.

A madaraknak még nehezebb, mert az ő kicsi testük hamarabb átfagy. Azért is borzolják úgy fel a tollukat, hogy a pihék közé szoruló levegő védje őket a hidegtől.

Még a fák is szenvednek a nagy fagyok idején: éjszakánként hangos durrogással reped meg törzsük, főleg a vén cserfáké, s hosszú hasadás támad rajta.

A halaknak a legjobb, azok lent tanyáznak a patakmedrek alján, az iszapba bújva, s tavaszig meg sem mozdulnak, mint akik se elevenek, se holtak. De a békák is iszapba vagy földi repedésekbe húzódva várják a jobb időket. Úgy kihűl a testük, mintha megfagytak volna, de aztán az egész természettel együtt ők is felélednek.

A hóvirág — amelyet némelyik faluban nyakavágottnak hív a nép — már a kikelet hírnöke. Hiába lógatja olyan búsan kis fehér fejét, valójában nincs oka szomorúságra. Az egész világnak hirdeti: jönnek az enyhébb, vidámabb idők. Jön a tavasz, dudorgók! Jön a tavasz, didergők!

Zsákbakukta

Farsangi jelenet

Szereplők:

Farsang Herceg (jelmeze: korona és palást)
Apród (fehér papírgallér)
Zenemester (furulyázó, szájharmonikázó vagy gitározó gyerek)
Tornatanár (síp)
Bohóc (bohócsapka, piros orr)
Orvos (fehér köpeny, hallgató)
Szakács (kötény, hatalmas fakanál)
Kukta (kuktasapka)

* * *

Apród (berohan):
Farsangolók, figyelem!
Borzasztó nagy csend legyen!
Ne pisszenjen senki már:
Farsang herceg erre jár!
Kedves zenemester,
A muzsikát kezdd el.

Zenemester (bejön, meghajol):
Farsang herceg udvarában
Mindig szól a zene,
Mert én vagyok a herceg
Fő zenemestere.

(Játszani kezd hangszerén. Bejön az orvos, a tornatanár, a bohóc és a herceg. Mindenki sorban bemutatkozik.)

Orvos:
Fáj a fej, a fül, a fog?
Ne féljetek, itt vagyok.
Az orvosok orvosa,
Aki nem téved soha!

Tornatanár:
Nem elég, ha szíved hős,
Jó, ha karod is erős.
Tornatanár vagyok én,
Szerény, de kemény legény.

Bohóc:
Orrom piros, hajam kóc,
Mert én vagyok a bohóc.
Jókedvemben gurulok,
(bukfencezik)
Rosszkedvemben elfutok.
(hátrafut)

Herceg:
Itt a farsang, karnevál,
Jókedvünk víg hangja száll.
S hogy jól múljanak a percek,
Azért van itt Farsang herceg.
Kezdődjék a muzsika,
Jöjjön a sok maskara!

(A zenemester játszani kezd, de kintről félbeszakítja a szakács ordítása.)

Szakács:
Hol a kukta? Megeszem!
Hova bújt a szemtelen?
(bejön, bőszen körbejár)
Kukta! Kukta! Gyere csak!!
Ellátom a bajodat!
Kezemben a fakanál,
Hátadon majd táncot jár!
Nem találom. Elszökött.
(a herceghez)
Nincs a hátatok mögött?

Herceg:
Megőrültél, főszakács?

Szakács:
Farsang herceg, megbocsáss!
A kis kukta azért tűnt el,
Mert.. zsebemben itt a bűnjel!

(Benyúl a kötény zsebébe és kivesz egy szénfeketére égett farsangi fánkot. Vészjósló arccal körbemutatja mindenkinek, aztán a hercegnek adja.)

Szivem vérzik, sírni tudnék!
Azt a kuktát elkapom még!
S akkor úgy megkavarom,
Mint a rántást a babon!

Herceg (komoran):
Mindegyik fánk odaégett?

Szakács:
Dehogy! Sütött negyvennégyet,
S az utolsó, ez az egy
Ilyen szörnyen tönkremegy!
Rohanok és kergetem,
Alaposan elverem!
(kirohan)

Kukta (egy perc múlva beszalad):
Segíts, Farsang hercege!
Kihallatszott a zene,
Nem figyeltem a lábosra,
S odaégett egy fánkocska.
Körbe kerget a szakács,
Megizzaszt a rohanás!

Herceg:
Kicsi kukta, ne félj tőle!
Én bújtatlak el előle.
Gyere velem ide hátra,
(egy szekrény vagy ajtó mögé vezeti)
Öltözz át egy maskarába.
Apródom! Gyorsan gyere,
Te is öltözz át vele.
(az apród is a szekrény mögé megy)
Megtréfáljuk a szakácsot,
Ilyen mókát sose látott!
Amig jön, egy kis zene,
S egy kevés tánc kellene!

(A zenemester rázendít, a bohóc vidám táncot jár, hogy a kuktának és az apródnak legyen ideje átöltözni.)

Szakács (berohan):
Ezer gombóc, lángos, bukta!
Érzem, itt van a kis kukta.
Elkapom és megverem...

Herceg:
Szakács, szakács, csendesen!

Szakács (körbeszalad, a kukta búvóhelyénél megáll, diadalmasan):
Itt vagy, kukta! Gyere, várlak!

Herceg (a szekrény elé ugrik):
Be ne tedd ide a lábad!
Kicsi kukta, jöjj elő!

Szakács:
Atyámuram, melyik ő?

(A szekrény mögül két hóembermaskara totyog elő. Teljesen egyformák. Fehér lepedőbe vannak burkolva, arcukon hóember-álarc. Még a cipőjük is egyforma legyen! Ezért erre a két szerepre két egyforma magas gyereket válasszunk. Mozgásukat, hangjukat is hasonlóra gyakorolják. Akkor jó a játék, ha azon kívül, aki segített nekik felöltözni, a teremben senki nem tudja, melyik egyik és melyik másik. Így mindenkit foglalkoztat a rejtvény megfejtése.)

Herceg:

Két hóember, két tojás.
Most légy okos, főszakács!
Ha a kuktát kitalálod,
Alaposan eltángálod.
De ha nem... A büntetés:
Szénfekete fánk-evés!
(felmutatja a fánkot)

Szakács:

Ajaj, végem! Mit csináljak?
Melyik lábamra is álljak?
Mi legyen a véleményem?
Segítsetek mind a négyen!

(Az orvoshoz, a zenemesterhez, a tornatanárhoz és a bohóchoz fordul.)

Jó tanácsért ajándék vár:
Négy nagy üveg baracklekvár.

Orvos:

Elvállaljuk, főszakács.
Indul a vizsgáztatás.

Herceg:

Egy pillanat. Két sál kell még,
Legyen köztük kis különbség.

(Egyik hóember nyakába kék, a másikéba piros sálat köt.)

Orvos:

Kéksálas! Állj ide. (meghallgatja a hallgatóval) Sóhajts. (a hóember engedelmeskedik) Köhögj. Tüsszents. Krákogj. Nyögj. Köszönöm. Pirossálas! Gyere. (ugyanúgy megvizsgálja) Sóhajts. Köhögj. Tüsszents. Krákogj. Nyögj. Készen vagyok.

Főszakácsom, kész a válasz.
A kukta a pirossálas.

Zenemester:

Álljatok ide, te jobbra, te balra. Énekeljetek. Kéksálas: do-mi-szó. (énekel) Pirossálas: szó-mi-dó. (énekel) Jó. Ritmuspróba következik. (dobbant) Tá-tá-ti-ti-tá. Most te, pirossálas. Jó. Kéksálas. Jó. Köszönöm. Hóembertánc következik. Rajta! (A zenemester játszik, a két hóember mint két mackó „táncol".)

Főszakácsom, a tanácsom:
A kuktát kék sálban látom.

Tornatanár:

Tornavizsga jön! Egyszerre mozogjatok. Vigyázz. Pihenj. Vigyázz. Törzsdöntés előre, hátra, jobbra, balra. Lépés utánam indulj, egy-kettő, egy-kettő. (sípolva menetel, a két hóember követi) Állj! Pihenj.

Főszakácsom, a tanácsom:
Kuktád én is kékben látom.

Bohóc:

Rajtam a sor. Hujujuj! Pirossálas, nevess! Nevess, kérlek. Könyörgök, nevess! Sírva kérlek! Nem nevetsz? Jó. Akkor megcsiklandozlak. (hóember nevet) Most sírj. (sír) Most hallgass. (hallgat) Ez a legjobb. Jó. Kéksálas, te jössz. Nevess. Sírj. Hallgass. Köszönöm.

Főszakácsom, kész a válasz:
A kukta a pirossálas.

Főszakács:

Kettő piros, kettő kék,
Most se tudok semmit még.
S mivel kuktát most sem látok,
Inkább megeszem a fánkot.

Herceg:

Segítsetek, gyerekek!
Mi a véleményetek?
Akik szerint kék a kukta,
Azok álljanak mind jobbra.
Aki szerint a piros,
Az mind álljon balra most.

(a gyerekek két csoportra oszlanak)

Nos, ki az, ki jól választott?
Vegyétek le az álarcot!

(A hóemberek leveszik a lepedőt és az álarcot. A herceg a győztes oldal felé fordul.)

Gratulálok, nyertetek.
Tapsoljuk meg, gyerekek!

(a vesztesek megtapsolják a nyerteseket)

Kukta:

Megmentettél, hercegem!

Szakács:

Úgy viszket a tenyerem!
De most — megeszem a fánkot..

Herceg:

Egy esetben megbocsátok.

Szakács:

Mondd hamar, hogy mit tegyek,
Csak rossz fánkot ne egyek!

Herceg:

Én farsangi fánkot kérek.
Hozd be mind a negyvennégyet,
S kínáld körbe sebesen.

Szakács:

Rohanok, és megteszem.

Herceg:

Te meg, zenemester, játssz,
Folytatódik a nagy tánc!

(A szakács körbekínálja a fánkokat, a kukta kínálja hozzá a baracklekvárt.)

TAPÓKA ÉS AZ IGAZSÁG

Írta: SEBŐK ÉVA

Rajzolta: TAKÁCS ZOLTÁN

Tapókának mindig olyan furcsa és nevetséges kérdései voltak.

— Anyu, miért nem akasztjuk fogasra az ebédet?

Vagy: — Hogy hívnák a legyet, ha nem lenne szárnya?

Vagy: — A fürdőkád dugója azért olyan szomorú, mert nem tud úszni?

És hasonlók. Szóval csupa olyan kérdés, amire alig lehet felelni. Az emberek nevették, de kicsit bosszankodtak is, mert ha nem tudtak felelni, butának érezték magukat, ezt pedig senkisem szereti.

Egyetlen ember volt csak, Balamanda, a játszótéri csősz, aki mindenre meg tudott felelni és soha, semmin nem nevetett. Tapóka, ha valamire nagyon kíváncsi volt, lehetőleg ől kérdezte meg.

— Mondd, Balamanda — mert Balamandát mindenki tegezte —, van a füveknek fülük?

— Van hát — bólintott komolyan Balamanda. — Csak kisebb, mint másnak. Hiszen még a nevük is majdnem fül, csak a „lö" betű hibádzik a végéről.

Tapókát ez az érvelés tökéletesen megnyugtatta. Másnap új kérdéssel állt elő:

— Mondd, Balamanda, miért nincs a csirke csőrén toll?

— Mert nem fázik neki a csőre — felelte Balamanda habozás nélkül.

Milyen egyszerű! Balamanda csakugyan a világ legokosabb embere.

— Mondd, Balamanda, miért van egy pöttyel kevesebb a fehér bögrémen, mint a másikon? Hová lett az az egy?

— Elgurult. Az volt a leggömbölyűbb és legurult róla.

— És mondd, Balamanda, miért a mankó segít a sántának járni, és nem a sánta a mankónak? Hiszen a mankó sem tud egyedül járni, annak is egy lába van. Még állni se tud. Elesik.

— Mert a mankó nem él, az ember meg igen. A mankó csak fából van, nem üti meg magát, ha elesik, de ha...

Balamanda nem folytathatta, mert Tapóka, a világ legszelídebb gyermeke, egyszercsak dühösen kiabálni és toporzékolni kezdett.

— Nem igaz, hazudsz Balamanda! Hát már te is hazudsz? Tessék megmondani az igazat! Az igazi igazat!...

Balamanda nagyot sóhajtott, fölnézett az égre, mint aki fölfohászkodik.

— Hát mert a mankó azt játssza egész nap, hogy nem tud járni. De látnád éjjel, titokban! Úgy szalad, mint a nyúl. Nem kell annak segítség, dehogyis kell.

— És hogy mennek sétálni a mankók?

— Párosával. Mint a gyerekek.

— Na látod, Balamanda — mondta Tapóka szigorúan —, ezt már elhiszem.

És elégedetten szaladt, szaladt, sétáló mankók, melegcsőrű csibék, guruló pöttyök közt, végig a füvön, melynek füle van...

Mi van a pohárban?

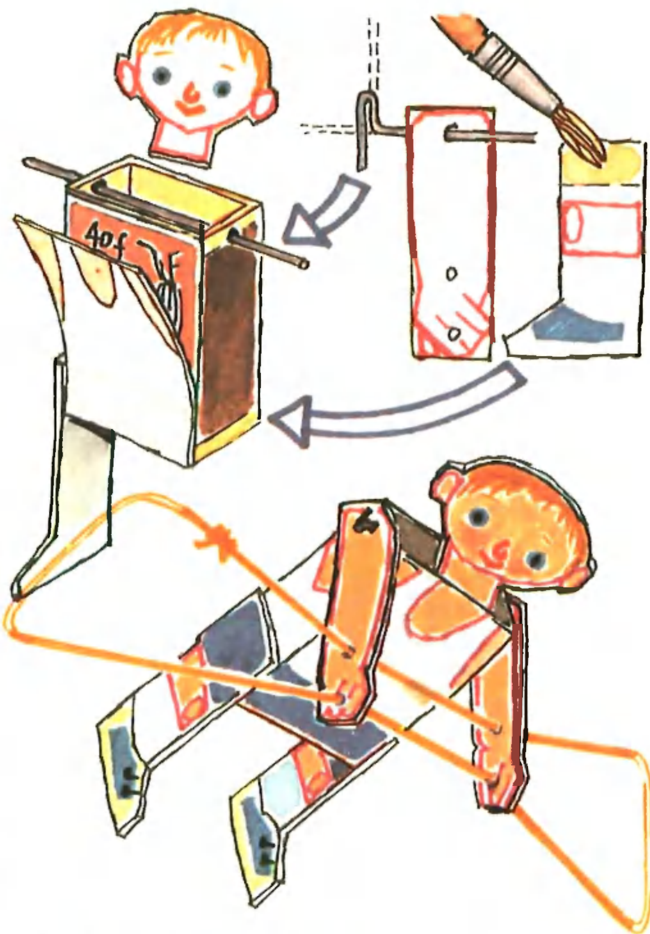
Ezt a játékleírást Vecsey Annamária (Sopron, Csengeri u. 79.) küldte. Ketten játszhatják. Egy papírlapra hat poharat kell rajzoluiok. Ezek a poharak akkorák legyenek, hogy egy betű rájuk férjen. Hat folyadékra kell gondolnia az első játékosnak. A folyadékok kezdőbetűit kell a rajzolt poharakra ráírni. Tehát pl. a limonádéra gondolva L betűt ír fel a játékos, ha tej jut az eszébe, akkor T-t. Úgy jó a játék, ha egyszer az egyik, aztán a másik játékos írja a betűket. A másiknak ki kell találnia a folyadék nevét. Az sem baj, ha egészen más folyadékot talál ki, mint amire a betűt író gondolt. Ha pl. a T betűnél a tej helyett tintát mond, azt is el kell fogadni, hacsak nem határozzák meg a játékosok, hogy csak iható folyadék jöhet számításba a játéknál.

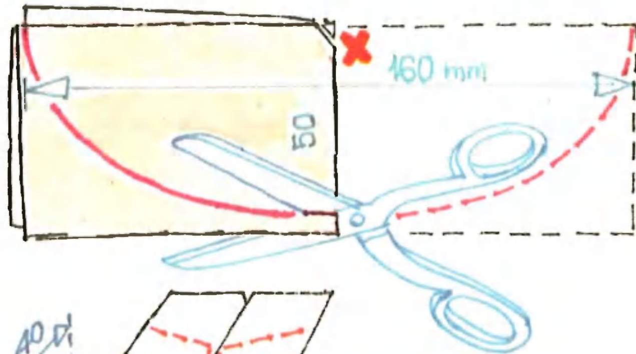
A Játszópajtás MUNKATÁRSA üzeni:

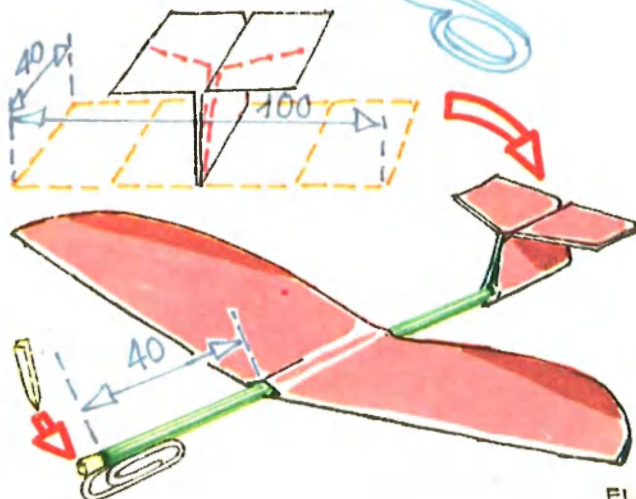
Ki hinné, hogy az ügyes kisdobos még egy üres gyufásdobozból is képes szórakoztató játékszert előállítani?! Pedig így van! Ha alul keménypapírból vágott lábakat ragasztotok a gyufásdoboz tokjának dörzsfelületes oldalához, felül pedig nyakat és fejet, amire arcot is rajzoltok, már csak a mozgathatóan felszerelt két kart kell, ugyancsak kartonból, a doboz hosszánál kevéssel nagyobb méretben kivágni. A felső részen, a vállak helyének megfelelő két ponton drótdarabkával — például gemkapocs kiegyenesített drótjával — szúrjátok át a doboz falát, s erre kétoldalról fűzzétek fel a karokat. A drót végeit fogóval úgy görbítgessétek meg, hogy a karok le ne csúszhassanak róla. Aki dróttal nem tud bánni, végein megcsomózott zsineggel is felerősítheti a karokat. A karokon a kézfejnél, és attól másfél centiméternyire egy-egy lyukat kell szúrnotok, s ezen vezessetek át zsineget. A zsineg hossza 5—6 arasznyi legyen, s a négy lyukon átvezetve, végeit kötözzétek össze. A két kézbe fogott zsineg-hurok közepén függ a Tornászó Kisdobos. Egy kétszeri körbeforgatás, és a zsineg széthúzogatása vidám tornászgatásra készteti figurátokat.

Szobai kis papírrepülőt is gyorsan készíthettek. Törzse műanyag szívószál, hossza 180 mm. A szárnyat kétszer felébe összehajtott írópapírból szabjátok ki, előrajzolás után; a méreteket rajzunk mutatja. Ha van színes papírotok — csak 100 x 180 mm nagyságú kell belőle —, úgy abból vágjátok ovális formára. A hosszanti és kereszthajtás találkozási pontján — amit piros X-szel jelöltünk — vágjátok le a sarkot, mert itt megy át a törzs. A belül ragasztóval megkent kétrétű szárny elülső éle 40 mm-nyire legyen a törzs orrától. A repülő farkát 40 x 100 mm méretű papírcsíkból vágjátok, felébe hajtva, s fele hosszúságában beragasztózva kerül a törzs végére. A be nem ragasztózott részt hajlítsátok széjjel a vízszintesig, előbb azonban egy ollóvágással az egész farokrészt ferdén vágjátok végig. Az orr súlyozása gyufapálcikával beszorított gemkapoccsal történik, ez előre-hátra tologatható, aszerint, hogy repüléskor orrnehéz a gép, vagy eldobáskor felfelé ível. A szárnyak ívelt éleit kissé törjétek felfelé, s a két szárnyat is V-alakban kissé hajlítsátok fel.

FERKAI LORÁNT

Busó álarc (mellékletünkhöz)

A busó a mohácsi szerbek (sokácok) farsangi játékainak alakja. Állatbőrben, dudával, fatrombitával városszerte járják az utcákat. Ezt busójárásnak nevezik. Tulajdonképpen a tél elűzését célzó, ősi, tavaszi szertartás emléke ez.

Vágjátok ki mellékletünkön az álarcot és a bal sarokban levő orrot! A pettyes csíkot behajlítva ragasszátok az álarcra, az A—B jelre. A szemgolyó fehér pontját vágjátok ki! A fejen körben látható lyukakba a minta szerint vékony papírcsíkot varrjatok vagy rafia szakállt húzzatok! Az álarchoz egyszínű tréningruhát vegyetek fel, tarka övvel; vagy pedig kifordított szőrmebélésű kabátot, esetleg szőrmellényt, bundát javasolunk.

KÉRDEZD MEG A KISDOBOSTÓL

Igaz-e, hogy az elektronikus számítógép gyorsabban gondolkodik, mint az ember? Miért fűznek bele lyukszalagot? Mit neveznek kettes számrendszernek, amit ez a gép használ? — kérdezi Karcagi Zoltán budapesti kisdobos.

Mindenekelőtt azt kell tisztáznunk, hogy a „komputer" és az „elektronikus számítógép" ugyanazt a villámgyorsan működő berendezést jelenti, amely az elmúlt húsz év folyamán szinte nélkülözhetetlen segítőtársa lett az embernek. Gyorsabban gondolkozik nálunk? Igen. De csak akkor, ha matematikai műveleteket kell végeznie. Bármilyen furcsán hangzik, a legtöbb számítógép csak összeadni és kivonni tud. Ezt azonban hihetetlenül gyorsan. Ma már olyan komputerek is vannak, amelyek másodpercenként egymillió összeadást képesek elvégezni. S minthogy a legbonyolultabb számítási műveletek is visszavezethetők a négy alapműveletre, a szorzás és az osztás pedig többször ismételt összeadással és kivonással megoldható, így a komputer valóban kitűnően boldogul a két szerény „elemista" számolási módszerrel.

De hogyan használható matematikai műveletek elvégzésére a villamos áram? Az első komputer tervezője, a magyar származású amerikai professzor: Neumann János szellemes módszert talált ki erre. Talán a szobájában felgyulladó villanylámpát nézte tűnődve, amikor eszébe jutott éppen, hogy ezekkel a villamos jelekkel bármilyen nagy szám felírható. Csak segítségül kell hívnia a kettes számrendszert.

Az iskolában mindenki a tízes számrendszert tanulja és természetesnek veszi, hogy ha például négy üres „rekesz" közül a másodikba helyezi az egyest (0010), akkor ez már tízet jelent. Ha jobbról a harmadik üres helyet választja (0100), ez már százat ér. De miért? Mert a matematikusok már évszázadokkal ezelőtt megállapodtak abban, hogy jobbról elindulva minden egyes „helyérték" tízszer többet jelent az előzőnél.

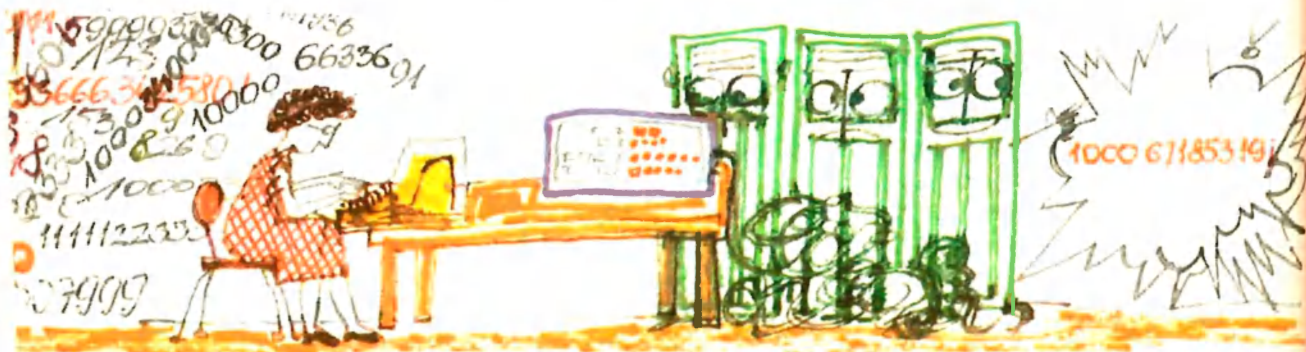
A kettes számrendszer ezt a megegyezést dobja sutba. Az elektronikus számítógépek szakemberei megállapodtak abban, hogy minden helyérték az előzőnek csak a kétszeresét jelentse. Így ha az előző „példa-rekeszek" közül az elsőbe teszünk jelet (0001), ez még valóban egyet jelent. De ha ezt a jelet a második helyre írjuk (0010), itt már kettőt jelent, a harmadik helyen (0100) négyet, a negyedik helyen viszont (1000) nyolcat. Ha most az utolsó esetben a második rekeszbe is teszünk egy jelet (1010), könnyen rájöhetünk, hogy ez már tízet jelent.

Ilyen módon egy villamos jellel (1) vagy annak hiányával (0) tetszés szerinti nagyságú számokat írhatunk le. Mintha karóránkat figyelve meghatározott pillanatokban gyújtanánk fel vagy oltanánk el a villanylámpát. Például így: „ég, nem, ég, nem". Vagy így jelölve: 1010. Esetleg így: .—.—

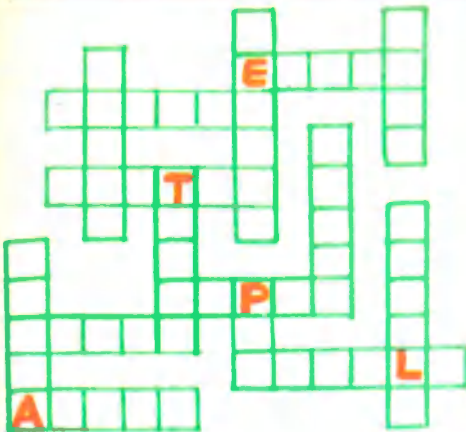
„De hiszen ez a Morze-ábécé!" — kiáltanának fel most sokan. Igen a villamos árammal így tanult meg számolni a komputer. De éppen ez magyarázza azt is, miért fűznek „titokzatos" lyukszalagot az elektronikus számítógépbe. Egy morze-szalag szédítően hosszú lenne, mire minden adatot megkapna a számításokhoz a gép. Ezért egy papírszalag különféle helyzetű lyukai a tízes számrendszer szerint közlik a komputerrel a számokat, a berendezésben pedig fordító-egység alakítja át őket a kettes számrendszer nyelvére.

Még érdemes néhány szót ejteni az elektronikus számítógép emlékezetéről. Szédítően sok adatot képes megjegyezni! Amikre a leggyakrabban van szüksége, az úgynevezett ferrit-tárba kerülnek. Amiket ritkábban használ, mágneslemezen vagy magnetofon szalagon őrizhetők. Mindez, amit most elmondtunk a komputerről, csak egy csepp abból a könyvtengerből, amit a szakemberek világszerte leírtak már az elektronikus számítógépekről. De ez a csepp tükrözi a tengert...

Írta: GREGUSS FERENC
Rajzolta: WÁGNER JÁNOS

FEBRUÁRI FEJTÖRŐ

UTÓNEVEK: Az alábbi személyek utóneveit helyezzük el a fenti kockákba. Segítségül néhány betűt beírtunk.

Ady, Móra, Tóth, Kodály, Munkácsy, Szinyei-Merse, Rómeó és ..., Petőfi, Arany, ... és Góliát, Kossuth, Tersánszky Józsi, Tabi, Esze, Szerb.

SZÓLÁSMONDÁSOK: Milyen közkeletű kifejezéseket ábrázolnak ezek a rajzok?

ÜLŐ REJTVÉNY: Mindegyik rajz egy igét ábrázol (egyes szám, harmadik személy) és abban hasonlítanak egymásra, hogy mind „ÜL" illetve „ŰL" szócskával végződik.

Megfejtési határidő február 20.

A megfejtéseket küldjétek erre a címre: Kisdobos szerkesztősége, Budapest 8. postafiók 57.

A jobb felső sarokban látható színes háromszöget vágjátok le és ragasszátok rá a megfejtést tartalmazó levelezőlapra. Aki mind a három rejtvényt jól megfejtette és megírta címét, osztályát, az képeslapot kap. A kisdobosok 6, az úttörők 12 levelezőlap beküldése után kapnak könyvjutalmat. Arra kérünk benneteket, a rejtvényeket ne vágjátok ki a lapból, hanem írjátok vagy rajzoljátok le.

A januári rejtvények helyes megfejtése:

Képes-keresztrejtvény: 1.: centiméter, 7.: ragasztó, 12.: vonalzó, 14.: ceruza.

Részletkérdés: A negyedik részlet.

KISDOBOS
Szerkesztő: KELEMEN SÁNDOR
Szerkesztőség: Budapest VII., Dohány utca 40. Telefon: 421-392.
Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Tóth László.
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámára.
Előfizetési díj: negyedévre 9,— Ft, félévre 18,— Ft, egész évre 36,— Ft.
71.1355 — Kossuth Nyomda, Budapest. A címlap GAÁL ÉVA munkája
INDEX: 25.442

NEM „SÍPPAL, DOBBAL”...

